

A. F. Tempelaar

Het MAB vóór 50 jaar

januari 1936

In 1966 mocht ik Prof. Nathans opvolgen als voorzitter van het NIVA. Thans, 20 jaren later, mag ik mijn collega en goede vriend nog een keer opvolgen; nu als 'geschiedschrijver' voor het MAB.

Ik mag een duik nemen in de redactionele produktie van dit maandblad en artikelen van een halve eeuw geleden nog eens aanstippen. 50 jaren: d.z. ruim 18.000 dagen, om precies te zijn 18.264 etmalen (en dan te beseffen dat elke dag genoeg heeft gehad aan zijn eigen kwaad!)

In het begin van 1936 zat ik in de hoogste klas van de HBS, droomde ik er wel van accountant te worden, maar had op dat moment meer directe problemen, n.l. hoe komen we door het eindexamen en hoe vinden we daarna een baan. De crisis van de dertiger jaren was bepaald nog niet voorbij. L'histoire se répète, al zal het banen-probleem voor de huidige schoolverlaters vermoedelijk pregnanter zijn dan dat was in 1936. Alhoewel: ook in 1936 was werkloos werkloos, terwijl de sociale omlijsting voor schoolverlaters toen varieerde van nihil tot niks.

Vijftig jaar geleden zouden we gedacht hebben dat een video-clip een bijzonder soort paperclip was. We zouden toen de lat-verhouding bij de meetkundige problemen hebben gezocht. Ons stripverhaal toen was Tripje en Liezeberta of Bulletje en Boonestaak. Op school lazen we de Camera Obscura, Minna von Barnhelm, Le petit Monde e.a. 's Avonds thuis behoefden we niet te kiezen tussen huiswerk maken of televisie-kijken. 's Zaterdags ging je tot 1 uur naar school. Het Haagse Binnenhof was nog niet de heilige plaats voor actie-voerders. Het was ook nog niet de broedplaats van de uil en de koekoek; die zaten toen bij het vallen van de avond nog in de olmen en op gindse heuvel. Groningen zat nog niet op de PTT-ers te wachten. Helaas, de Tweede Wereldoorlog was al in statu nascendi, maar wij droomden nog van neutraliteit en morele herbewapening.

In 1936 was het zeer de moeite waard een artikel te schrijven over standaardkosten, zoals T. J. Addens en N. Elgersma gezamenlijk deden in het januari-nummer van dit maandblad. Zij gaven 'Eenige beschouwingen omtrent de praktische toepassing van standaardkosten bij het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie'. Volgens de schrijvers zijn de standaardkosten een onderdeel van de bedrijfseconomie, dat zich in de laatste jaren in een toenemende belangstelling mag verheugen. In tegenstelling tot de historische methode geeft de standaardkosten-methode niet aan wat een

produkt of dienst gekost heeft, maar wat deze normaliter kosten mag. Voorts leidt de methode tot snellere informatie, met analyse van het resultaat. Tenslotte wijzen de schrijvers nog op het dienstbaar maken van de standaardkosten aan het opbouwen van een budget en op het nut voor een doeltreffende accountantscontrole.

Ik teken hierbij aan, dat - op enkele goede uitzonderingen na (onder andere Philips) - het nog jaren zou duren eer de administratieve organisatie van de onderneming op het gebruik van standaardkosten zou zijn ingesteld en het inzicht van de controlerende accountants in het doeltreffend gebruikmaken van de standaardkosten voor de accountantscontrole zou zijn gerijpt. Wel werd ten behoeve van de kostprijsberekeningen reeds spoedig veelvuldig gebruik gemaakt van de kostenverdeelstaat en van de indeling van de kosten in vast, variabel en semi-variabel. De laatste groep - een verzameling van intermitterend variabele kosten - laten de schrijvers voor hun voorbeelden gemakshalve buiten beschouwing. Bij de bepaling van de 'sollposities' blijven de schrijvers in die zin toch aan het historische gebonden, dat zij niet van 'normatief' spreken, doch van 'normaliter'. Zo bepalen zij de normale bedrijfsdrukke als een extrapolatie van de trend, berekend over de bedrijfsdrukke van een voldoende groot aantal jaren voorafgaand en dus niet op een normatief te achten bezettingspercentage van de aanwezige capaciteit.

De voorzitter van het NIVA in 1935, James Polak - mijn eerste patroon op het accountantskantoor - geeft een verslag van zijn deelname (als waarnemer) aan het IV-me Congres National des Experts Comptables te Brussel. Aanwezig zijn dertig personen. Het begon zondagmorgen om 10.30 uur en werd om 13.00 uur gesloten. Een der doelstellingen welke zou worden nagestreefd was de wettelijke regeling van het Belgische beroep! Men zag in dat de ontwikkeling en organisatie in België niet op hetzelfde peil stonden als in sommige andere landen in West-Europa. Ook het peil der tarieven was laag. James Polak voegt aan zijn verslag toe dat het NIVA wil bevorderen, dat haar leden in België mogen controleren. In diezelfde tijd zong Lou Bandy ' wat je graag zou willen, dat krijg je lekker niet!'

In het volgende historische maandverslag zal nader worden ingegaan op het artikel - over twee maanden verdeeld - van J. J. M. H. Nijst (via Nijst & Co. een der voorvaderen van de huidige maatschap Moret & Limperg) betreffende 'Reconstructie van Naamlooze Vennootschappen'.

In de belastingrubriek - onder redactie van de toenmalige expert Mr. Dr. Tekenbroek - wordt besproken de aftrekbaarheid van het loon der in het eigen bedrijf werkzame echtgenote en minderjarige kinderen. Het loon van de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw, werkzaam in het bedrijf van haar man, was niet aftrekbaar. 'Immers de hier gestelde arbeidsovereenkomst met de echtgenote is op grond van art. 1637 i BW nietig, omdat de uit zoodanige arbeidsovereenkomst voortvloeiende gezagsverhouding door de wetgever geacht wordt in strijd te zijn met de tusschen echtgenooten bestaande huwelijksband'. Het loon van minderjarige kinderen zou wel aftrekbaar zijn, maar 'het wordt krachtens het wettelijk vruchtgenot (art. 366 BW) rechtens genooten door den vader' Tempora mutantur

Rest mij te memoreren dat in de laatste jaarvergadering van het NIVa (december 1935) 11 afgestudeerden tot lid van het Instituut werden benoemd (w.o. een dame, n.l. mej. R. Kleerekoper). Tot een aantal jaren na de Tweede Wereldoorlog bestond bij het NIVa het voorschrift, dat nieuwe leden door de plenaire ledenvergadering moesten worden benoemd. De kandidaten moesten dan tijdelijk de vergadering verlaten, opdat de leden vrij konden spreken en vragen stellen. Abr. Mey heeft het altijd betreurd dat die plechtigheid niet in officiële kledij plaats vond. (Die verzuchting heeft hij tijdens het lesgeven geslaakt.) Om in de taal van Paul Kruger te spreken: Abram prefereerde de 'pikkewijnspakke' boven de 'gunsteling partijtabbert'.